Pedagogie și Didactică

Vol. 5

Mihai Roca

DIDACTICA EDUCAȚIEI INCLUZIVE

Presa Universitară Clujeană

MIHAI ROCA

•

DIDACTICA EDUCAȚIEI INCLUZIVE

MIHAI ROCA

DIDACTICA EDUCAȚIEI INCLUZIVE

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2023

Colecția *Pedagogie și Didactică* este coordonată de Roxana S. Timofte și Liliana Mâță.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Valentin Blândul,
Universitatea din Oradea

Conf. univ. dr. Liliana Mâță,
Universitatea „Vasile Alecsandri" din Bacău

ISBN 978-606-37-1975-2

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

Cuprins

Introducere

Politicile educaționale promovează o nouă viziune, implicit, o nouă abordare privind modul în care sunt integrați în școală copiii cu cerințe educative speciale. În noul context format se poate afirma apariția și înrădăcinarea teoriilor și practicilor referitoare la integrarea și incluziunea școlară a tuturor categoriilor de elevi din comunitate și conturarea ideii de școală pentru diversitate. Se instituie o nouă abordare a activităților de învățare în școală, fapt determinat și de necesitatea asigurării șanselor egale la educație pentru toți membrii unei comunități și satisfacerea cerințelor de educație în funcție de capacitățile intelectuale și aptitudinale al fiecărui copil. Este pus în practică unul dintre principiile didactice fundamentale și anume „adaptarea structurii și conținutului învățământului la particularitățile psihofizice, de vârstă și individuale ale elevilor în vederea dezvoltării cât mai echilibrate și armonioase ale personalității lor” (Gherguț, 2013, p. 317). Interacțiunea și incluziunea socială sunt componente de bază ale succesului adaptării sociale care dau naștere în mod natural programelor de intervenție – educație timpurie, ca element ce stă la baza dezvoltării psiho-socială a elevului. Prin integrarea în învățământul de masă a copiilor cu cerințe educative speciale, dar cu aceleași drepturi ca oricare alt copil, se dorește recuperarea și valorificarea individului în vederea formării de competențe care îi vor asigura autonomia în viața cotidiană.

Finalitatea educației incluzive constă în adaptarea, modificarea constructivă a sistemului de educație pentru a corespunde diferitelor categorii de subiecți, inclusiv a celor cu nevoi speciale, în vederea propunerii serviciilor calitative în diverse tipuri de instituții din sistemul educațional (Antoci, 2018). Orientarea către școlile incluzive este susținută de mai multe motive (apud Vrășmaș și Vrășmaș, 2012): educaționale, sociale și economice. Din perspectivă educațională, este vizibilă „nevoia de școli incluzive care să

asigure educația tuturor copiilor împreună înseamnă că, în aceste școli, trebuie dezvoltate modalități de predare care să răspundă la diferențele individuale și, astfel să beneficieze toți copiii". Educația incluzivă presupune o nouă orientare educativă care pune accentul pe cooperare, parteneriat, pe educația socială și pe valorizarea relațiilor interpersonale. La nivel social, școlile incluzive „sunt capabile și în măsură să schimbe atitudinile față de diferențe prin aceea că educă toți copiii împreună și creează temelia pentru o societate dreaptă și ne-discriminativă". În plan economic, este posibil ca „înființarea și menținerea școlilor care educă toți copiii împreună să coste mai puțin decât înființarea unor sisteme complexe de diferite tipuri de școli specializate pentru diferite grupuri de copiii". Școala incluziva trebuie sa fie capabilă sa își gestioneze resursele existente și în același timp sa investească în resursa umană. Cadrele didactice au nevoie în acest context al incluziunii de cursuri de perfecționare pentru a colabora cu persoanele cu dizabilități, fapt ce ar crea șanse reale de incluziune a acestor copii în învățământul de masă.

S. Stainbak, W. Stainbak și M. Forest (apud Gherguț, 2016, p.30) au reflectat următoarele aspecte specifice pentru procesul de incluziune în școală: recunoașterea și acceptarea diferențelor de natură intelectuală, fizică, psihică, socioculturală etc. din rândul elevilor; asigurarea unei abordări individualizate pentru toți elevii; conceperea unor strategii didactice în acord cu cerințele oricărui elev; oferirea de servicii specializate, în funcție de cerințele educaționale ale fiecărui elev; desfășurarea unor acțiuni permanente pentru identificarea cerințelor speciale, stabilind prioritățile pentru fiecare elev; promovarea cooperării și parteneriatului în școală, schimbul de experiențe, lucrul în echipă și relațiile pozitive profesor-elev-părinte.

Abordată din perspectivă conceptuală, Malcoci și Filip (2013) apreciază că educația incluzivă are la bază fundamente sociale, pedagogice și psihologice. Fundamentele sociale vizează echilibrul dinamic dintre personalitate și societate; adaptarea și integrarea individului în societate. Fundamentele pedagogice fac referință la teoriile educației și ale învățării; la legitățile generale ale educației; la conceptul de educabilitate. Fundamentele

psihologice se raportează la teoriile dezvoltării personalității, la teoria intervenției timpurii în dezvoltarea copilului; la teoriile evaluării structurilor psihice ale personalității. Educația incluzivă se bazează pe modificări, transformări ale școlii din perspectiva organizării, a scopurilor trasate, a îmbunătățirii instrucției școlare, etc., pentru a putea susține participarea la procesul de învățământ al tuturor elevilor din cadrul unei comunități. Ea presupune un proces de adaptare continuă a instituției de învățământ, astfel încât să se asigure permanent valorificarea resurselor materiale și umane existente, în vederea susținerii și asigurării suportului necesar tuturor participanților la educație.

Se tinde spre o schimbare a mentalității privind etichetarea copiilor pentru a oferi șanse egale tuturor. Se încearcă valorizarea diferențelor între nivelurile, ritmurile și particularitățile de creștere, învățare și dezvoltare ale copiilor. Se promovează o nouă viziune și abordare pentru o schimbare cât mai rapidă în bine, spre o educație egală pentru toți. Găsirea unui răspuns la nevoile speciale ale copiilor se bazează pe parteneriatul educațional școală – familie – comunitate (Vrăjmaș, 2014, p. 270). Integrarea copiilor cu CES (cerințe educaționale speciale) conferă instituției școlare rolul de componentă fundamentală a sistemului social, aptă să răspundă concret imperativelor de moment ale evoluției din societatea contemporană și să rezolve o serie de probleme referitoare la nevoile de acceptare/valorizare socială a fiecărui individ și la capacitatea acestuia de a se adapta și integra într-o societate aflată în continuă transformare.

Integrarea urmărește, pe de o parte, valorificarea la maximum a disponibilităților subiectului deficient, dar, pe de altă parte, urmărește antrenarea în mod compensatoriu a palierelor psiho–fizice care nu sunt afectate în așa fel încât să preia activitatea funcțiilor deficitare și să permită însușirea de abilități care să-l ajute în integrarea eficientă în comunitatea normală. „Este necesar să se realizeze o educație pentru toți pe baza principiilor de participare și egalitate deplină: educația – joacă un rol cheie în definirea viitorului fiecăruia, atât din punct de vedere personal cât și din punct de vedere social și profesional. De aceea sistemul de învățământ trebuie să dețină locul cheie pentru asigurarea dezvoltării individuale și a

incluziunii sociale, care să permită copiilor și tinerilor cu dizabilități să fie cât se poate de independenți” (Congresul European cu privire la persoanele cu dizabilități, 2002).

Principiile care conduc actul didactic în educația incluzivă sunt următoarele (Ungureanu, 2000):

– Elevul este partener de învățare pentru profesor dar învață în același timp în parteneriat cu ceilalți elevi;
– Deosebirile dintre copii, ca personalități în construire, cele dintre profesori, ca adulți cu roluri bine definite social și cu experiență deja bogată în viața personală și socială, dintre profesori și părinți (sau alți membri ai comunității), potențează metodele folosite în predare-învățare în clasă;
– Profesorul poate folosi experiențele diferite, stilurile și ritmurile de învățare ca o resursă pentru toți copiii.
– Relațiile dintre profesori sunt o sursă de învățare și un schimb de experiență continuă. Practicile curente conduc prin reflexivitate la acumulare de experiența care trebuie împărtășită cu colegii pentru a deveni o alta sursa de îmbunătățire a învățării.

Profesorul este cel care organizează situațiile de învățare în care implică toți elevii și el poate valoriza potențialul fiecăruia, într-o manieră pozitivă și flexibilă. Respectarea principiilor incluziunii determină efecte pozitive la nivelul instituțiilor școlare, elevilor, profesorilor, părinților, managerilor, cât și la nivelul întregii comunități educaționale: aprecierea tuturor cursanților și a personalului în mod egal; creșterea gradului de participare a cursanților și reducerea excluderii lor din culturile, curriculumul și comunitățile școlilor; restructurarea culturilor, politicilor și practicilor în școli încât acestea să răspundă diversității vârstelor populației școlare; reducerea barierelor de învățare și participarea tuturor cursanților; depășirea barierelor care împiedică anumiți cursanți să aibă acces și să participare la procesul de luare a deciziilor; utilizarea diferențelor dintre cursanți drept resurse de sprijinirea a procesului de învățare și nu transformarea acestor diferențe în probleme ce trebuie depășite; recunoașterea dreptului studenților la o educație de bună calitate în

localitatea lor; îmbunătățirea școlilor atât pentru personal cât și pentru cursanți; evidențierea rolului școlilor atât în cadrul procesului de construirea a comunității și de dezvoltare, cât și în procesul de îmbunătățire a rezultatelor; încurajarea relațiilor de ajutorare reciprocă dintre școli și comunități; recunoașterea faptului că incluziunea în educație reprezintă un aspect al incluziunii în societate".

Recunoașterea necesității educației incluzive implică acceptarea că „principiul de bază al unui sistem educațional public este acela că școala trebuie să fie pentru toți copiii, că aceștia pot și trebuie să fie educați împreună dacă urmează să trăiască împreună și că școala trebuie să fie pregătită să se schimbe pentru a răspunde nevoilor copiilor pe care îi educă".

ISBN: 978-606-37-1975-2